

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu

Leeuwarden, 9 juni 2017

Onderwerp: Rondetafelgesprek Financiële aspecten Circulaire Economie op 14 juni 2017

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Urgentie

De wereld kampt met grote vraagstukken op het gebied van klimaat, grondstoffenschaarste, uitputting van de bodem en plastic soup. Een circulaire economie kan hierop een antwoord zijn. Met het programma *Nederland Circulair in 2050* heeft het Rijk hiervoor een mooie aanzet gegeven. Er worden nu transitieagenda's opgesteld die vanaf volgend jaar zullen worden uitgevoerd. Naar onze mening is Nederland bij uitstek in de positie een leidende rol in te nemen in een circulaire economie. We moeten naar voorbeeld van de 'Food Valley' in Wageningen een 'Circulaire Valley' van internationale allure inrichten, waarbij de primaire focus moet liggen op en maximaal stimuleren van een circulaire markt, maar dat kan niet zonder ondersteuning.

Omrin

Omrin is van origine een Fries afvalinzamel- en verwerkingsbedrijf. De laatste jaren hebben gemeenten uit de regio Noord Veluwe, Noord Groningen en Irado (gemeenten Schiedam en Vlaardingen) zich hierbij als aandeelhouder aangesloten. De circulaire economie staat reeds sinds 2012 in onze missie centraal. Met een combinatie van bron- en nascheiding hebben we bereikt dat we met onze gemeenten in Friesland in 2016 reeds 70% van het huishoudelijk afval hebben gescheiden en dat we nog circa 125 kg restafval per inwoner per jaar hebben verbrand. Dit zijn bovengemiddelde cijfers.

Met partners ontwikkelden we nieuwe producten van de door ons nagescheiden grondstoffen (o.a. minicontainers, biobakjes, straatmeubilair en lantaarnpalen). Met de opzet van kledingsortering en kringloopwinkels hebben we perspectief geboden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In onze bedrijfsvoering zal onze logistiek naar verwachting binnen 4 jaar CO₂ neutraal zijn doordat onze voertuigen op zelf opgewekt groengas uit afval rijden (nu reeds 40%). We produceren voor 50.000 huishoudens groene stroom en zorgen met CO₂-rechten voor de verduurzaming van de totale Friese straatverlichting.

Vereniging Circulair Friesland

Samen met regionale bedrijven hebben we de Vereniging Circulair Friesland (VCF) opgericht. Inmiddels hebben zich kennisinstellingen en gemeenten aangesloten. De missie is om in 2025 dé circulaire regio van Europa te zijn. Wat begon als een visie is uitmond in een stevige beweging. De beweging wint aan vaart en er komen steeds meer projecten en investeringen los. In Groningen en Drenthe worden momenteel vergelijkbare structuren opgezet.

Transitie en ondersteuning

Wel ondervinden we in de praktijk dat de nieuwe circulaire economie een andere transitie aanpak vraagt. Er is dringend behoefte aan ondersteuning op drie terreinen:

- 1) Ontwikkelen en stimuleren van een markt voor circulaire producten. Zonder markt geen economie;
- 2) Aanpassen van wetgeving aan ontwikkelingen in de markt;
- 3) Inrichten van een kennisinfrastructuur.

Als uw Kamer onze ambitie deelt om een 'Circulaire Valley' van internationale allure te bouwen dan zal zij adequaat beleid moeten ontwikkelen. Als we Nederland tot een innovatieve regio weten te transformeren dan kan zij een voorbeeld zijn voor de rest van de wereld, worden relevante thema's aangepakt en ontstaat een prachtig exportproduct.

Graag geef ik uw Kamer daarom het volgende in overweging:

- reserveer in een volgend regeerakkoord voldoende geld en middelen om een kennisinfrastructuur in te richten;
- stimuleer de inzet- en ontwikkeling van circulaire materialen;
- positioneer de overheid als 'launching customer';
- richt een marktadaptieve regelgeving in.

Het lijkt mij een prachtige uitdaging om samen te bouwen aan een nieuw perspectief voor Nederland. Omrin heeft als motto: 'Samen halen we alles eruit!'. Ik heb er alle vertrouwen in dat we dat samen ook waar kunnen maken.

Met vriendelijke groet,

John Vernooij
Algemeen directeur

Toelichting

Omrin

Omrin is de handelsnaam voor twee afzonderlijk van elkaar opererende overheidsgedomineerde vennootschappen.

Afvalsturing Friesland N.V. opereert op het gebied van afval be- en verwerken via nascheiden waardoor grondstoffen worden gewonnen en energie wordt geproduceerd. Aandeelhouders zijn 34 gemeenten in de provincie Friesland, Groningen, Gelderland en Zuid-Holland. N.V. Fryslân Milieu opereert op het gebied van inzameling en reinigingstaken die in regioverband worden uitgevoerd. Aandeelhouders zijn 18 gemeenten in de provincie Friesland en Groningen.

Omrin is actief in de hele afvalketen. De activiteiten betreffen: de exploitatie van 7 kringloopwinkels (via Stichting Omrin Estafette), de exploitatie van 12 milieustraten voor grof huishoudelijk afval en particulier bouw- en sloopafval, inzamelen van huishoudelijk afval bij 173.000 huishoudens, inzamelen en afzetten van brongescheiden deelstromen (o.a. glas, papier, textiel), uitvoeren van reinigingstaken (o.a. kolkenzuigen, vegen, duurzame onkruidbestrijding), recyclen van grondstoffen uit restafval en nuttig toepassen van restafval.

Strategie

De strategie van het bedrijf wordt mede bepaald door de aandeelhoudende gemeenten. Sinds 2012 is de missie: Passie voor kringloop. Circulaire economie is de rode draad in de strategie en het handelen van Omrin. Zo produceren we zelf groengas waarop steeds meer voertuigen rijden en herwinnen we steeds meer grondstoffen om Van Afval Naar Grondstof (VANG) te komen. In partnerschap werken we samen met gemeenten om de VANG-doelstellingen te halen: 75% gescheiden restafval en 100 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2020. Omrin behaalt daarin al bovengemiddelde resultaten.

Concept

Het Omrin-concept betekent: **'bronscheiden waar het moet en nascheiden waar het kan'**. Dit betekent: aan de bron stromen scheiden die na contact met restafval minder goed te scheiden of herbruikbaar zijn zoals: papier, glas, textiel, chemisch afval of groente-, fruit- en tuinafval. Uitstekend zijn na te scheiden: metalen, drankenkartons en kunststof verpakkingsmateriaal. De praktijk leert dat we een grotere hoeveelheid van deze stromen per inwoner kunnen nascheiden dan aan de bron en dat de kwaliteit in nagenoeg alle gevallen beter is. Een machine is makkelijker in te richten dan 17 miljoen mensen.

Vereniging Circulair Friesland

Friese bedrijven en woningcorporaties hebben samen de Vereniging Circulair Friesland (VCF) opgericht (voorzitter John Vernooij). Inmiddels heeft zich een netwerk van regionale ROC's, Hogescholen, de University Campus Leeuwarden, SW-bedrijven, gemeenten en ook RWS aangesloten en het netwerk groeit maandelijks. De missie van VCF is om in 2025 dé circulaire voorbeeldregio in Europa te zijn en hanteren het motto dat je mee mag doen als je ook daadwerkelijk iets doet. VCF heeft 7 thema's gedefinieerd en per thema een transitieagenda opgezet. Deze thema's vertonen grote overlap met de Rijksbrede thema's met name voor: Biomassa en Voeding als ook Bouw en Plastics.

Er is een uitvoeringsorganisatie ingericht waarmee we ronde tafels organiseren, maandelijks een circulair café organiseren en een nationaal congres in oktober. Doordat de vereniging bestaat uit intrinsiek gedreven mensen zien we mooie ontwikkelingen. Voorbeelden zijn:

- woningcorporatie Elkien transformeert zijn woningbestand naar Nul-Op-Meter-woningen met drie Friese bouwondernemingen;
- aannemer Oosterhof Holman ontwikkelt samen met E-Kwadraat, partner in lokale en duurzame energie, in Leeuwarden een Energy Campus;
- Wetterskip Fryslân wint cellulose uit afvalwater dat wordt toegepast in wegen door gemeenten;

- Omrin bouwt in Heerenveen samen met de branchegeenoot HVC en Midwaste een speciale sorteerinstallatie voor kunststoffen;
- Paques uit Balk, toonaangevend in water en gasbehandeling, heeft een licentie voor de productie van bioplastics verworven en plant een investering in een pilotfabriek;
- de zuivelsector in Friesland heeft van het bijproduct wei een hoofdproduct weten te maken.

Kennisopbouw

Kennis is leidend en maakt ideeën. Er is dringend behoefte aan kennisopbouw van materialen voor 'design' en 'recycle'. Rondom energie, water, biomassa en plastics is in noord Nederland een kennisinfrastructuur ingericht. Het kan extra perspectief geven aan de regio waar nu sprake is van krimp en braindrain. Jonge talentvolle mensen trekken nog te vaak weg. Op initiatief van Omrin, en met steun van de Rijksoverheid en provincie Friesland, is begin 2015 aan de Noordelijke Hogeschool te Leeuwarden het Lectoraat 'Circular Plastics' opgericht. Op dit moment wordt aan de Rijksuniversiteit Groningen met Campus Fryslân invulling gegeven aan de nieuwe master, waarmee het 'Centre for Sustainable Entrepreneurship' in nieuw vaarwater komt. Een professor Circulaire Economie is in zicht. Doel is praktijkrelevant onderwijs te geven. Samenhang in kennisontwikkeling tussen verschillende regio's in Nederland is van belang.

Experimenteeruimte

Universiteiten, hogescholen en Regionale OpleidingsCentra kunnen door het opstarten van 'Minors ondernemerschap' een enorme stimulans geven en nieuwe ideeën verbinden. Wel moet een structuur zijn ingericht waarbij opschaling maximaal wordt gefaciliteerd. Ideeën schaalbaar maken, is nog steeds de moeilijkste stap naar een circulaire economie. De aanloop om nieuwe producten of materialen gecertificeerd te krijgen is nu lang, onzeker en kostbaar. De financiële drempel is veelal te hoog. Verruimde wetgeving kan hier enorm bij helpen.

Ontwerp circulaire uniforme wetgeving gericht op het Rijksbrede doel. Er is bijvoorbeeld een verschil in wetgeving voor kunststoffen afhankelijk van hun kwalificatie: huishoudelijk afval, bedrijfsafval, verpakkingsafval en niet-verpakkingsafval. Als bezoekers van een festival of camping hun drinkflesjes ter plaatse weggooien, geldt geen vergoeding uit het afvalfonds. Maar als ze het thuis doen geldt dat wel. Als studenten hun PET-flesjes op school weggooien, geldt geen vergoeding uit het afvalfonds, thuis wel. Door producenten is overal deze kunststoffenafvalstoffenbelasting betaald. Veel belangrijker en in het belang van het Rijksbrede doel is dat voor nieuwe producten 'compound' nodig zijn, samengesteld uit kunststof afkomstig van alle genoemde kwalificaties. Kortom, kijk niet achterom maar vooruit bij het ontwerp van regelgeving.

Marktstimulatie

De ketenvergoeding die gemeenten ontvangen uit het Afvalfonds Verpakkingen voor de scheiding van kunststof verpakkingsmateriaal daalt de aankomende jaren en de vraag naar gerecyclede grondstoffen blijft achter. Als de markt niet wordt gestimuleerd gerecyclede grondstoffen te gaan gebruiken, dreigt in plaats van de boterberg een kunststofberg te ontstaan. Het is om die reden dat we de motie van de leden Çegerek en Van Veldhoven aanhalen die door de Tweede Kamer is aangenomen op 29 oktober 2015 en waarin zij verzoeken de regering te streven om 10% circulair in te kopen. Die motie kan voorbeeld zijn voor de gehele overheid. Daarnaast doen we suggesties op fiscaal gebied die als vliegwiel kunnen fungeren. Tot slot kan worden gerefereerd aan de bijmengplicht voor biobrandstof in benzine. Een dergelijke bijmengplicht zou ook kunnen gelden voor gerecyclede kunststoffen.

Fiscale regelgeving

Zoals door de SER en diverse instanties geadviseerd, zouden wij een verschuiving van belastingen op arbeid (in overvloed beschikbaar) naar grondstoffen (schaarste) van harte aanbevelen.

Samen halen we alles eruit!